

מסביב לעצים ולתוכם שולחו נקבות וזכרים אחרים. הנקבות הטילו את ביציהן במספר רב במקומות נסתרים באדמה, אולם רק ביצים אחדות הוטלו על הגזע.

3. אמצעי מלחמה חדשים העומדים לנסייון.

אחרי שנבקעו הסיבות לאי הצלחת השיטות הקודמות, עומדת לפנינו השאלה של חיפוש אמצעים, ושיטות אשר יתגברו על הגורמים המעכבים האלה:

(1) במקום הרשת שהקיפה את הגזע, הוצע מגן (מוכני) רחב יותר שיתפשט על הקרקע מסביב לגזע ושימנע בעד חדירת זחלים לתוך האדמה. אמצעי פרופילקטי זה עודד בחזקת נסיון, כי שאלות אחדות דורשות פתרון בקשר עם שיטה זו. מחירה והשפעתה על שיטת העיבוד ועל מניעת הקפנודים צריכים להתברר לפני שתוצע לשימוש לכורמים.

(2) במקום הפרדיכלורובניון נבחנים חמרים כימיים אחרים אשר כוחקטלנותם לגבי זחלי קודחדשקד הוא יותר בטוח.

חמרים טובים שיש באפשרותם להמית את זחלי קודחדשקד צריכים להיות בעלי תכונות מיוחדות, כדי שיתאימו למטרתנו ואלה הן:

(1) שיתאימו במהירות, (2) שהאר יהיה כבד מהאוויר, (3) שיחדור בנקל לאדמה ולעצה שבשרשים, (4) שלא יזיק לעץ, (5) שיעלה בזול.

חמרים אחרים, מסבוצת האתילן, שיש להם תכונות אלה באופן חלקי, נבחנים כעת במעבדה ובשרה. תוצאות בחינות אלה תפורסמה בזמן.

גדרת זני המנדרניות בעמק יזרעאל ובעמק הירדן

מאת ק. מנדל

המחלקה לפיזיולוגיה ונטיקה

במחצית אוקטובר 1937 בקרתי יחד עם המדריך להדריס, במשקי עמק יזרעאל ובעמק הירדן, כדי לבחון את מצב גדול המנדרניות באזור זה ולהגדיר את הזנים השונים. בקרנו נקודות אלה: נהלל, כפר יחזקאל, עין חרוד, תל יוסף, בית אלפא, בית זרע, הנגיה ב', הנגיה א', קב' כנרת, ביתניה, מגדל ועכו. בשלשת המקומות האחרונים בקרנו מכיון שמהם בא חלק גדול של הרכב, שבו משתמשים ביתר הנקודות. יש לציין שעצים רבים בחצרות נהלל ובכפר יחזקאל מניבים לרוב פרי קטן ונקלה. יש יסוד להניח, כי בטיפול, בהשקאה ובזבול יותר טובים הפרי ילד ויגדל. ואלה הם זני המנדרניות שמגדלים עתה בעמק הירדן ובעמק יזרעאל:

(1) קל מנטינות. זו שמרבים כעת בגידולו ומעדיפים אותו בגלל הבשלתו המוקדמת. עצים מגודלים, מפותחים יפה, מוצאים אצל פרוידנברג — נהלל, וזקתיים — כפר יחזקאל. העצים המבוגרים ביותר נמצאים בפרדס הפיק"א בביתניה (בערך בני 15 שנה) וגם מכאן סופק למשקי הסביבה חלק גדול של רכב. יש להעיר על מספר הגרעינים הרב בקלמנטינות בעמק (15—25); בכנרת העצים נושאים פרי עני בגרעינים. בביתניה יש הבדלים ניכרים בפרי מעצים שונים לגבי מספר הגרעינים. בפרי מאוסף

תמונה 1.
„סגרינה“ בביתניה

אפנדי»

«עכו»

תמונה 2.
חון „עכו“ ו„יוסף אפנדי“
על עץ אחד במגדל.

תמונה 3.
חון „עכו“ בנהלל.

ההדרים בתחנה ברחבות מספר הגרעינים הוא 5-15. כל זה מצדיק בירור וזירכב שונים ביחס למספר הגרעינים (בקב' כנרת כבר הוחל בפעולה זו ע"י ה' סטולר); צריך לברר, האם לא כדאי ליעץ לבעלי עציקלמנטיות רבי-גרעיניות שירכיבו את עציהם מחדש ברכב של זו עני בגרעינים.

(2) יוסף אפנדי. הוזה הזה — או יותר נכון קבוצת-זנים זו, כי יש בו לפחות שני טיפוסים שונים — נמנה על הזנים המקומיים בארץ. מקור הרכב של הזן הזה, שמרכיב לגדלו עתה בעמק, הוא מדרוס-יהודה, או מסביבת פתח-תקוה. א. אהרונסון מתאר, שהזן הזה הובא לפני כ-100 שנה לסואדיה (סוריה) ע"י הקונסול הבריטי ברקק. העץ גדול, רחב הגוה, בעל ענפים סרוחים. העלה ארוך בערך פירשנים מרוחב, עגול, עם חתך בקצהו. הפרי עגול, שטוח, אולם יש הברדלים רבים בצורות השכיחות, שני הטיפוסים שונים בגודלם; הזן השכיח בעמק יזרעאל ובעמק הירדן שייד בדרך כלל לטיפוס הקטן, אשר הזן בעל ערך יותר רב מהטיפוס הגדול, כי זה האחרון אינו די עסיסי ושעמו תפל במקצת בניגוד לטיפוס הקטן, המעיס והעסיסי. הזן „טנגרינה“ שמגדלים אותו בכנרת (מוצאו מביתניה) שייד גם כן לקבוצת-זנים זו. זה הובא לפני כ-20 שנה ע"י הפיק"א מאלגריה.

(3) עכו (יוסף אפנדי, עכו, י. א. בלדי, בלדי, וכו'): זהו הזן שמגדלים אותו בעמק במידה מרובה ביותר; שמו המדויק לרוב אינו ידוע למשקים, מסתפקים בכינוי הכללי „מנדרינה“. מוצא הרכב הוא כנראה מגדל, כנרת, ביתניה, בירוריו בפרדס מלצ'ט (מגדל) — נעקרו שם כל העצים מלבד אחד — לא העלו יותר מאשר שם הזן „יוסף אפנדי עכו“, מה שמצביע על סביבת עכו כמקום מוצאו. לעומת זאת בירוריו בכנרת את מוצא הרכב: מוצא העצים בפרדס פיק"א הוא מעצים בפרדס באדמת הגנייה ב', שנעקרו אח"כ, בעלי הפרדס, פרסים, הביאו את העצים מגן עבס-אפנדי בעכו; השם מתאים להשערה זו. בבירוריו בעכו בגן עבס-אפנדי מציאתי כי זן המנדרינות הגדל שם מזדהה עם זו של עצי הפיק"א. הזן שייד לסוג שהייתי מציין כ„זן ים התיכון“, הוא מתאים לפי טיפוס הגודל ולפי הפרי לתיאורו של סוי בספרו על הזן האמתי של „יוסף אפנדי“, שיוסף אפנדי הביאו ממלטה למצרים לפני כ-100 שנה. באוסף ההדרים בתחנה ברחבות מגדלים בסוג זנים זה את הזנים „אבנה“ ו„ענק סציליאני“ (זה האחרון הושג בסלקציה ע"י הפרופ' סרנה בפאלרמו, וד"ר ה. אופנהימר ברחבות הכניסו ארצה בתור מנדרינה-ענק). העץ מעורר תשומת-לב ע"י גודלו השחי, ואף בגיל יותר מבוגר צורתו נשאת שיחית. הענפים דקים מאד, העלים מחודדים כעין אומיל (ארכס גדול פי 3-4 מרוחבם). הפרי שונה מאד, בדרך כלל כדורי, אבל מוצאים גם פירות עגולים-שטוחים, ואפילו אנסיים. לזן זה חסרונות מרובים אשר מטילים בספק אם יש להמליץ עליו. ראשית-כל הוא מניב פרי לסירוגין (למשל, לא נמצא בשנה זו אף פרי אחד בעצים שבשנת 1936 הניבו יבולים גבוהים). מלבד זה הפרי הוא רבי-גרעיני (יותר מ-20 גרעינים) וקטן מדי לעומת מספר כה רב של גרעינים. היתרון של הזן הזה הוא ריחו הטוב של הפרי הבשל, שעולה בהרבה על הזן „יוסף אפנדי“ המתואר לעיל. הזן מבכיר למחצה, החל ממצחית נובמבר בערך; הוא מבשיל אחרי הקלמנטנה ולפני יוסף אפנדי, אולי אפשר להשכיחו ע"י בירור הרכב, או ע"י הרכבת-משנה בזנים שמגדלים אותם ברחבות (אם אלה ייראו כמושכחים יותר). עצים מפותחים יפה מזו זה מציאתי בתל יוסף וכנרת.

תמונה 4.
קלמנטינה בכפר יחזקאל

תמונה 5.
„יוסף אפנדי“ בנהלל.

ביחס לזו המגדלית שמגדלים בביתניה בתור „סטסומה“ ושהביאורו לפני כ־20 שנה מאלגריה, ושהופץ בזמן האחרון במשקי הסביבה — נתברר שאין הוא הזו הידוע בשם הנ"ל. הפרי נברל בתכונותיו באופן עקרוני מכמה תכונות של הזו „סטסומה“ (לפי טנקר). ההגדרה כרגע איננה אפשרית; אולי בזמן הפריחה באביב הבא נוכל להגדירו. הפרי ראוי לתשומת לב — הוא גדול, מעים, עני בגרעינים (8–15), מבשיל אחרי הקלמנטינה ולפני „עכו“.